

УДК 343.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-2-150-157

Рогальська В.В. ©

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОГО СУДОЧИНСТВА

Розглянуто співвідношення права на справедливий суд з правом на переклад. Визначено змістові елементи права на переклад та проаналізовано основні чинники, які ускладнюють його реалізацію: 1) відсутність чітко визначених підстав залучення перекладача та суб'єкта, який би відповідав за необхідність його залучення; 2) відсутність у законодавстві визначення хто саме може бути перекладачем та конкретних вимог до таких осіб; 3) відсутність у КПК України норми, яка би передбачала якими документами підтверджуються повноваження перекладача; 4) труднощі в пошуку перекладачів, які б відповідали вимогам до їх кваліфікації; 5) відсутність цілодобової термінової лінгвістичної допомоги для осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування. Запропоновано конкретні шляхи вирішення зазначених проблем.

Ключові слова: право на справедливий суд; права осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування; право на переклад; перекладач; реєстр перекладачів.

Постановка проблеми. Право на справедливий суд є одним із основоположних прав людини, яке закріплено в статті 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ). Зазначена стаття гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, при визначенні цивільних прав і обов'язків особи чи при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, що пред'являється особі [1]. Ця сама норма регламентує і змістові елементи вищезазначеного права, зокрема – права осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди при розгляді справ застосовують як джерело права ЄКПЛ та практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) [2]. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) розширив коло суб'єктів застосування ЄКПЛ та ЄСПЛ, оскільки передбачив необхідність для усіх суб'єктів застосування кримінального процесуального законодавства, а не лише для суду, здійснювати свою діяльність з урахуванням практики ЄСПЛ [3], тим самим законодавець зобов'язав уповноважених суб'єктів реалізовувати в національному кримінальному судочинстві усі права осіб, які гарантовані ЄКПЛ, в тому числі і ті, що регламентовані у ст. 6.

Дослідження наукової літератури, вивчення матеріалів кримінальних проваджень та опитування практичних працівників дали підстави зробити висновок, що серед усіх прав, гарантованих ст. 6 ЄКПЛ, чи не найбільші перепони існують у реалізації прав підозрюваних (обвинувачених), які передбачені п.п. «а» та «е» ч. 3, ст. 6 ЄКПЛ, а саме:

- бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;
- якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею – одержувати безоплатну допомогу перекладача [1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Незважаючи на те, що окремі аспекти участі перекладача у кримінальному процесі та реалізації права на переклад вже були предметом дослідження учених-процесуалістів (О.П. Головинська, О.П. Кучинська, М. Ю. Рагінський, С.П. Щерба, Я.В. Ненашева та інші),

© Рогальська В.В., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6265-0469>

rogalskaya@i.ua

проте поза їх увагою залишився ряд проблемних питань реалізації права на переклад у контексті права на справедливий суд, а саме: зміст права на переклад; співвідношення права на переклад з правом на справедливий суд; особливості регламентації права на переклад у національному та міжнародному законодавстві; визначення підстав та процесуального порядку залучення перекладача; обставини, які повинні бути з'ясовані для підтвердження його компетентності, тощо.

Метою дослідження є отримання нових наукових знань щодо регламентації та реалізації права на переклад у контексті забезпечення справедливого судочинства.

Виклад основного матеріалу. Право на переклад хоча і не регламентовано експліцитно у ст. 6 ЄКПЛ, проте воно встановлено у прецедентному праві ЄСПЛ та у Директиві Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу С2010/64/ЄС «Про право на усний та письмовий переклад у кримінальному процесі»¹, системний аналіз яких дозволив визначити основні його положення: 1) право на переклад передбачає право особам, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування, на безоплатний усний та письмовий переклад у кримінальному процесі; 2) основне призначення – забезпечення права на справедливий судовий розгляд; 3) межі реалізації поширюються на усі етапи кримінального судочинства; 4) рішення про необхідність залучення перекладача та те, які саме документи потрібно перекладати, приймаються компетентними органи, проте адвокат підозрюваної особи може звернутися з клопотанням про переклад додаткових документів, а остаточною відповідальність за прийняте рішення покладається на суд; 5) усний та письмовий переклад повинен відповідати певним стандартам, достатнім для того, щоб підозрюваний розумів характер та мотив обвинувачення. Усний переклад повинен забезпечити «ефективну участь» підозрюваного у процесі. Письмового перекладу потребують лише ті документи, які підозрюваний «повинен розуміти для того, щоб мати справедливий суд»; 6) на державу покладається обов'язок забезпечити достатню кваліфікацію залучених письмових та усних перекладачів з метою надання правильного письмового та усного перекладу; 7) для перевірки правильності усного перекладу держава повинна забезпечити технічне фіксування процесуальних дій за участю перекладача; 8) усі витрати, пов'язані з реалізацією права на переклад, покладаються на державу [5-6].

У національному законодавстві право на переклад не регламентується окремою статтею, а розглядається як складова засади, передбаченої ст. 29 КПК України – мова, якою здійснюється кримінальне провадження. Право осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування, користуватися рідною мовою, а також обов'язок держави забезпечити залучення перекладача на безоплатній основі у разі необхідності передбачено і в п. 18 ч. 3 ст. 42 КПК України. Про необхідність негайного повідомлення затриманій особі зрозумілою їй мовою підстав затримання, у вчиненні якого злочину вона підозрюється, та роз'яснення її прав йдеться і у ст. 208 КПК України. Але основною статтею, яка визначає підстави та порядок залучення перекладача, його процесуальний статус, є ст. 68 КПК України. Так, відповідно до вищезазначеної статті, підставою залучення перекладача є необхідність у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів. Суб'єктами які, мають право залучати перекладача, згідно зі ст. 68 КПК України, виступають сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд [3].

Така розпорощеність регламентації в законодавстві права на переклад та відсутність окремої статті, яка б визначала зміст вищезазначеного права, процесуальний порядок залучення перекладача та конкретизувала його процесуальний статус, на нашу думку, аж ніяк не сприяє його ефективній реалізації та призводить до певних процедурних ускладнень. Опитування практичних працівників доводить, що на сьогодні такі ускладнення найчастіше виникають у тих випадках, коли залучення перекладача відбувається на безоплатній основі під час досудового провадження. Вважаємо, що це пов'язано з такими чинниками:

1) *відсутність регламентації в законодавстві чітко визначених підстав залучення перекладача та суб'єкта, який би відповідав за необхідність його залучення.* Вивчення слідчої та судової практики засвідчило збільшення випадків, коли сторона обвинува-

¹ Аналіз вищезазначеної Директиви (норми якої для нас не є обов'язковими, оскільки Україна не є членом Європейського Союзу) має на меті в першу чергу визначення орієнтирів реформування національного законодавства в частині реалізації права на справедливий суд, оскільки, підписавши Угоду про асоціацію, Україна взяла на себе певні зобов'язання, в тому числі і щодо приведення національного законодавства до вимог права ЄС [4].

чення не вбачає необхідності в залученні перекладача (наприклад – підозрюваний є громадянином України, має диплом про здобуття вищої освіти, який свідчить про те, що він на достатньому рівні оволодів знаннями з української мови), проте сторона захисту на цьому наполягає, мотивуючи тим, що підозрюваний не розуміє українську мову та не має коштів для залучення перекладача на платній основі. Задля вирішення подібних конфліктних ситуацій вважаємо за доцільне внести зміни до КПК України, де передбачити, що вирішення необхідності залучення перекладача за рахунок держави для підозрюваних та обвинувачених під час судового провадження повинно покладатися на суддю, а на досудовому провадженні – на слідчого чи прокурора. Проте, оскільки остаточну відповідальність за забезпечення справедливого розгляду справи все ж таки несе суддя, вважаємо за необхідне передбачити можливість стороні захисту оскаржувати до слідчого судді рішення про відмову слідчого чи прокурора залучити перекладача.

Під час вирішення питання про необхідність залучення перекладача, вищезазначеним учасникам слід пересвідчитися в тому, що відсутність перекладача не перешкоджає підозрюваному (обвинуваченому) брати повну участь у розв'язанні питання, яке для нього має вирішальне значення (рішення ЄСПЛ «Кускані проти Сполученого Королівства»), а в тих випадках, коли сторона захисту намагається довести, що підозрюваний чи обвинувачений не володіє належним чином мовою, якою ведеться процес, вищезазначеним учасникам питання доцільності залучення перекладача слід визначати з урахуванням детального аналізу попереднього мовного досвіду підозрюваного (обвинуваченого) (рішення ЄСПЛ: «Кускані проти Сполученого Королівства»; «L.N.P. проти Аргентини», «Лагерблом проти Швеції») [7].

2) *відсутність у законодавстві визначення хто саме може бути перекладачем та конкретних вимог до таких осіб.* На сьогодні законодавець не надає визначення такому учаснику кримінального провадження як перекладач, а лише відносить його відповідно до ст. 3 КПК України до «інших учасників кримінального провадження».

Системний аналіз норм КПК України дозволяє припустити, що перекладачем може бути особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється кримінальне провадження, і мовою, якою володіє підозрюваний, але не зрозуміло – чи ця особа повинна мати спеціальність або професію перекладача, чи достатньо володіння мовою на побутовому рівні, чи достатньо їй мати сертифікат про проходження мовних курсів. На жаль, чинне законодавство відповіді на ці питання не надає.

Так само у кримінальному процесуальному законі не встановлено жодних вимог до таких осіб, проте більшість науковців, враховуючи норми законодавства, приходять до висновку, що такі вимоги існують, і ними виступають: компетентність та незацікавленість у результатах кримінального провадження [8].

Вважаємо, що для усунення вищезазначених прогалин, необхідно, по-перше, регламентувати в КПК України зміст права на переклад, по-друге, нормативно закріпити хто саме може бути перекладачем, а по-третє, визначити яким вимогам повинен відповідати перекладач.

Зміст права на переклад слід визначити з урахуванням рішення ЄСПЛ «Людіке, Белькесем та Коч проти Німеччини» від 28.11.1978 року, відповідно до якого право на переклад полягає в отриманні підозрюваним (обвинуваченим) послуг перекладача з письмового або усного перекладу всіх процесуальних документів чи заяв, які потрібні йому для розуміння того, що відбувається, і гарантують додержання інших його прав під час розгляду справи. Межі дії цього права у кримінальному судочинстві були визначені у рішенні ЄСПЛ «Камасінські проти Австрії» від 19.12.1989 року, де зазначено, що право на допомогу перекладача особам, які не розуміють мови суду, поширюється й на процедури досудового провадження [8].

Під час регламентації визначення хто може бути перекладачем та яким кваліфікаційним вимогам така особа повинна відповідати, на нашу думку, слід враховувати досвід Австрійської Республіки – провідної країни у питанні реалізації принципу національної мови судочинства. Так, відповідно до п. 2 § 125 Кримінального процесуального кодексу Австрійської Республіки, перекладач – «особа, яка на основі своїх особливих знань здатна здійснювати переклад з мови судочинства на іншу мову або перекладати з іншої мови на мову судочинства», а Закон «Про експертів та судових перекладачів» розрізняє усного перекладача – як мовного експерта, який перекладає усний текст з вихідної мови на мову перекладу, і письмового перекладача – як мовного експерта, що перекладає усний текст з однієї мови на іншу. На відміну від України, в Австрійській Республіці функціо-

нує інститут так званих судових перекладачів. Всі судові перекладачі є членами Австрійського об'єднання присяжних та сертифікованих перекладачів. Підставами для внесення даних перекладача до реєстру є професійні знання, повна дієздатність, надійність, постійне місце проживання в районі суду I інстанції, в юрисдикції якого вноситься запис, чесність, знання правил поведінки в суді та досвід роботи для випускників спеціалізації «перекладач» – 2 роки, без наявності відповідного диплома – 5 років. Сертифікаційний екзаме́н приймає комісія у складі трьох спеціалістів: юриста – голови комісії, представника об'єднання присяжних та сертифікованих перекладачів та експерта-лінгвіста. Іспит складається із декількох частин, в яких перевіряють не лише мовну компетентність претендента, перекладацькі навички, техніки перекладацьких нотаток, а й фахові знання основ юриспруденції. Отже, Австрійське об'єднання присяжних та сертифікованих перекладачів завдяки зазначеній процедурі відбору гарантує належну фахову компетентність перекладачів, яких згодом залучають до кримінального провадження, та забезпечує потреби судів чи інших офіційних установ у сертифікованих усних чи письмових перекладачах [9, с. 184–186].

3) *відсутність у КПК України норми, яка б передбачала якими документами підтверджуються повноваження перекладача, та труднощі в пошуку перекладачів, які б були фахівцями і відповідали вимогам до їх кваліфікації.* Опитування практичних працівників та вивчення слідчої й судової практики дозволило зробити висновок, що найчастіше документами, що підтверджують повноваження перекладача, є документ про освіту і кваліфікацію перекладача (диплом про відповідну освіту).

Водночас особливості фахової юридичної мови, що вимагає специфічних знань і навичок, зокрема і розуміння юридичних аспектів процесів та явищ, спонукає до критичного оцінювання такого підходу, оскільки наявність диплома про володіння мовою ще не гарантує якісного юридичного перекладу [9, с. 187].

Доволі цікавими з цього приводу є висновки дослідження «Інструменти знищення мовних бар'єрів у міжкультурному судочинстві», одним з яких є важливість та необхідність системи підготовки перекладачів для дотримання положення про правильний усний та письмовий переклад. На думку авторів, така система повинна орієнтуватися на загальну практику усного та письмового перекладу та окремо – на практику юридичного перекладу. Автори дослідження також наголошують на тому, що оскільки гарантія якості підготовки має велике значення, то норми акредитації повинні встановлюватися та затверджуватися незалежним органом, а саму акредитацію потрібно регулярно поновлювати з метою досягнення високого рівня кваліфікації та постійного професійного вдосконалення. Крім того, одним із висновків дослідження є необхідність запровадження реєстру акредитованих усних та письмових перекладачів, надання судам та юристам-практикам можливості ним користуватися. Окремо також було зазначено, що оскільки усний та письмовий переклад – це дві різні професії, то до них потрібен і відповідний організаційний підхід, що також передбачає створення двох реєстрів [10].

На сьогодні в Україні здійснено спробу створити подібний реєстр – Довідково-інформаційний реєстр перекладачів (далі – Реєстр перекладачів), який затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 березня 2013 року № 228 [11], але на практиці ні органами досудового розслідування, ні судами цей реєстр фактично не використовується, що обумовлено певними недоліками ведення такого Реєстру, а також незручністю користування ним, оскільки він знаходиться у закритому доступі, а інформацію з нього можна отримати лише шляхом відповідного запиту про конкретну особу. Також у Реєстрі не завжди є інформація про перекладача, який володіє і розуміє ту мову, якою володіє чи розуміє та особа, для якої необхідно залучити такого перекладача. Отже, на сьогодні Реєстр перекладачів не задовольняє повною мірою вимоги до гарантії обов'язкового залучення перекладача, який би відповідав усім необхідним процесуальним професіональним критеріям [12].

Тому на практиці для здійснення перекладу сторони чи суд залучають вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, або викладачів вищих навчальних закладів, або викладачів мовних шкіл чи курсів шляхом направлення листів керівникам цих закладів із проханням направити відповідного перекладача для участі у провадженні. Суттєві труднощі виникають у вищезазначених осіб, коли необхідно залучити перекладача з рідкісних мов, які не викладають у школах чи вищих учбових закладах. У таких випадках пошуки необхідних перекладачів можуть тривати значний час, що також не сприяє ефективній реалізації права на справедливий суд у розумні строки.

На нашу думку, ситуація суттєво б змінилася у бік покращення, якщо б законодавець дослухався до порад авторів дослідження «Інструменти знищення мовних бар'єрів у міжкультурному судочинстві» та використав досвід Австрійської Республіки і створив окремі реєстри усних та письмових перекладачів, які б функціонували за аналогією з Єдиним реєстром адвокатів України, при цьому доцільно було б, щоб реєстрація перекладачів у таких реєстрах стала обов'язковою вимогою для участі у кримінальних провадженнях, а доступ до них був відкритим для усіх бажаючих.

4) *відсутність цілодобової термінової лінгвістичної допомоги для осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування.* Найгостріше ця проблема відчувається під час затримання уповноваженою службовою особою, в порядку ст. 208 КПК України, оскільки, як вже вище зазначалося, затриманій особі необхідно негайного повідомити зрозумілою для неї мовою підстави затримання, у вчиненні якого злочину вона підозрюється, та роз'яснити її права. Якщо питання інформування затриманих осіб про їх права зрозумілою їм мовою наразі знаходиться на етапі вирішення,¹ то інші зазначені права забезпечуються з порушенням вимоги «негайності».

Слід зауважити, що уповноважені особи на реалізацію цих прав цілком усвідомлюють свої зобов'язання щодо необхідності негайного залучення перекладача затриманим особам, які не володіють мовою кримінального судочинства, але майже усі зазначають про відсутність дієвого механізму, який би надавав їм можливість реалізувати належним чином права осіб, що гарантовані ст. 6 ЄКПЛ.

Проте більшість з опитаних практичних працівників навіть не знає, що обов'язок залучення перекладачів для осіб, які є суб'єктами права на безоплатну вторинну правову допомогу та не володіють державною мовою, покладається на Центри з надання безоплатної правової вторинної допомоги відповідно до Порядку залучення перекладача, який визначається постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 401 «Деякі питання залучення перекладачів (сурдоперекладачів) для забезпечення надання безоплатної вторинної правової допомоги» із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1048 [13].

Центри з надання безоплатної правової вторинної допомоги, після отримання повідомлення (рішення слідчого, прокурора чи слідчого судді (суду)) про необхідність залучення перекладача особам, які мають право на безоплатну правову допомогу, повинні залучати необхідних перекладачів на підставі укладених договорів щодо надання послуг перекладу, у тому числі з фізичними особами-підприємцями/юридичними особами згідно з вимогами цивільного законодавства.

Але слід констатувати, що у зв'язку з недостатнім рівнем фінансування залучення перекладачів через Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги наразі майже не здійснюється. До того ж такий механізм є абсолютно недієвим щодо термінового та цілодобового забезпечення затриманої особи послугами перекладача, на відміну від порядку забезпечення таких осіб адвокатами. Отже, складність реалізації забезпечення права на переклад на сьогодні пов'язане як з відсутністю дієвого механізму, так і з відсутністю належного фінансування для його реалізації.

На даний час відшкодування витрат перекладачу за участь у кримінальному провадженні здійснюється згідно з Інструкцією про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року № 710 [14]. Однак розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, зокрема перекладачам, встановлені згідно з п. 1 вказаної Інструкції, не відповідають фактичній вартості на сьогоднішній день цих послуг і понесеними перекладачами витрат, а враховуючи також наявність дефіциту фінансування судів і органів досудового розслідування, унеможливує їх залучення, що, відповідно, є невиконанням гарантії дотри-

¹ За ініціативи Національної поліції України спільно з Українською фундацією правової допомоги та Офісом Уповноваженого Верховної Ради з прав людини за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та Посольства США в Україні, у 2016 році в рамках проведення масштабного експерименту з раннього інформування поліцейськими затриманих, свідків і потерпілих, було розроблено пам'ятки для затриманих осіб, які перекладено на 12 мов і знаходяться у вільному доступі на сайті Української фундації правової допомоги – ulaf.org.ua

мання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання і, у свою чергу, є порушенням принципу незалежності судової влади [12].

Вихід із ситуації, яка склалася, ми вбачаємо лише у створенні державою ефективного механізму залучення перекладачів, який буде подібний до існуючого порядку залучення адвокатів через Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Також суттєво спростить ситуацію, в тому числі і фінансово, вирішення питання про можливість участі перекладачів у режимі відеоконференції.

На підставі вищезазначеного можемо зробити такі **висновки**: 1) право на переклад, що включає в себе право на безоплатний усний та письмовий переклад, є змістовим елементом права на справедливий судовий розгляд; 2) в національному законодавстві право на переклад є складовою, окрім засади права на справедливий судовий розгляд, таких засад: мови, якою здійснюється кримінальне провадження, забезпечення права на захист та змагальність; 3) для забезпечення справедливого судочинства через реалізацію права на переклад вважаємо за доцільне внести зміни до КПК України щодо визначення: змісту права на переклад; підстав залучення перекладача; кваліфікаційних вимог, котрим повинен відповідати перекладач; переліку документів, які підтверджують кваліфікацію перекладача; осіб, що приймають остаточне рішення про необхідність його залучення; процесуального порядку залучення перекладача через Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, в тому числі і під час затримання особи; 5) ефективно реалізовувати право на переклад неможливо без розроблення дієвого механізму цілодобового забезпечення лінгвістичної допомоги для осіб, щодо яких здійснюється кримінальне переслідування і які не володіють мовою кримінального судочинства. Вихід вбачаємо в необхідності створення за рахунок держави реєстрів усних та письмових перекладачів, які б функціонували за аналогією з Єдиним реєстром адвокатів України.

Бібліографічні посилання

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 20.05.2019).
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення 20.05.2019).
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 20.05.2019).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 30 листопада 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 20.05.2019).
5. Directive 2010/64/ EU of the European Parliament and the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings. OJ L 280, 26.10.2010. P. 1–7.
6. Спокен Т., Атгінгер М. Процесуальні права у кримінальному судочинстві: рівень забезпечення гарантій в Європейському Союзі. URL: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=3891> (дата звернення 20.05.2019).
7. Гора А.В. Маніпуляції з перекладом у кримінальному процесі. URL: https://protocol.ua/ua/manipulyatsii_z_perekladom_v_kriminalnomu_protsezi_analiz_praktiki_espl_ta_natsionalnih_sudiv_vid_partnera_yuridichnoi_kompanii_ksg_partners_gori_a_v/ (дата звернення 20.05.2019).
8. Литвин К. Поняття та вимоги участі перекладача у кримінальному процесі в Україні. URL: <http://www.litwin.rzeszow.pl/поняття-та-вимоги-до-перекладача-у-кри/> (дата звернення 20.05.2019).
9. Ничка І. Правові аспекти діяльності перекладача у кримінальному провадженні за законодавством України та Австрії. *Вісник Львівського університету*. 2015. Вип. 36. Ч. 3. С. 184–191.
10. Кайзер-Ламбой Х., Віллем Я. (eds.). Інструменти знищення мовних бар'єрів у міжкультурному судочинстві, проект ЄС JAI/2003/AGIS/048, ITV Hogeschool voor Tolken en Vertalers 2005.
11. Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 березня 2013 року № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13> (дата звернення 20.05.2019).
12. Про залучення перекладачів у кримінальному провадженні: рішення РСУ від 09 червня 2016 р. № 48. URL: <http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-48-vid-09062016-pro-zalucennaperekladaciv-u-kriminalnomu-provadženni> (дата звернення 20.05.2019).
13. Про деякі питання залучення перекладачів (сурдоперекладачів) для забезпечення надання безоплатної вторинної правової допомоги: постановою КМУ від 24 червня 2016 р. № 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2016> (дата звернення 20.05.2019).
14. Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, про-

куратури, суду або органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів: постанова Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 р. № 710. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96> (дата звернення 20.05.2019).

Надійшла до редакції 28.05.2019

References

1. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 04 lystopada 1950 r. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 04 November 1950]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
2. Pro vykonannya rishen' ta zastosovannya praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny [On the Enforcement of Judgments and the Practice of the European Court of Human Rights]: Zakon Ukrainy vid 23 lyutoho 2006 r. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
3. Kryminal'nyy protsesual'nyy Kodeks Ukrainy vid 13 kvitnya 2012 r. [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012] № 4651-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
4. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevro-peys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony, vid 30 lystopada 2015 r. [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, of 30 November 2015] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
5. Directive 2010/64/ EU of the European Parliament and the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings [Directive 2010/64 / EU of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings] OJ L 280, 26.10.2010, 1-7.
6. Spoken, T. & Attinher, M. Protseual'ni prava u kryminal'nomu sudochynstvi: riven' zabezpechennya harantiy v Yevropeys'komu Soyuzi [Procedural rights in criminal proceedings: the level of protection of guarantees in the European Union]. URL: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=3891> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
7. Hora, A.V. Manipulyatsiyi z perekladom u kryminal'nomu protsesi [Manipulation of translation in criminal proceedings]. URL: https://protocol.ua/ua/manipulyatsii_z_perekladom_v_kriminalnomu_protsesi_analiz_praktiki_espl_ta_na_tsionalnih_sudiv_vid_partnera_yuridichnoi_kompanii_ksg_partners_gori_a_v/ (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
8. Lytvyn, K. Ponyattya ta vymohy uchasti perekladacha u kryminal'nomu protsesi v Ukraini [The concept and requirements of translator participation in criminal process in Ukraine]. URL: <http://www.litwin.rzeszow.pl/ponyattya-ta-vymohy-do-pereklad-u-kry> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
9. Nychka, I. (2015) Pravovi aspekty diyal'nosti perekladacha u kryminal'nomu provadzhenni za zako-nodavstvom Ukrainy ta Avstriyi [Legal aspects of translator's activity in criminal proceedings under the legislation of Ukraine and Austria]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu*, 36, 184–191 [in Ukr.].
10. Kayzer-Lambooy, KH., Villem YA. (eds.). Instrumenty znyshchennya movnykh bar'yeriv u mizh-kul'turnomu sudochynstvi [Instruments for the destruction of language barriers in cross-cultural justice], proekt YES JAI/2003/AGIS/048, ITV Hogeschool voor Tolken en Vertalers 2005 [in Ukr.].
11. Pro zatverdzhennya Poryadku vedennya Derzhavnoyi mihratsiynoyu sluzhboyu Ukrainy Do-vidkovo-informatsiynoho reyestru perekladachiv [On Approval of the Procedure for Maintenance of the State Migration Service of Ukraine of the Interpretation and Information Register of Translators]: nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 11 bereznaya 2013 roku № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
12. Pro zaluchennya perekladachiv u kryminal'nomu provadzhenni [On the involvement of translators in criminal proceedings]: rishennya RSU vid 09 chervnaya 2016 r. № 48. URL: <http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-48-vid-09062016-pro-zalucenna-perekladaciv-u-kriminalnomu-provadzhenni> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
13. Pro deyaki pytannya zaluchennya perekladachiv (surdoperekladachiv) dlya zabezpechennya nadannya bezoplatnoyi vtorynnoyi pravovoyi dopomohy [On some issues of engaging translators to provide free secondary legal aid: CMU Resolution No. 401 of 24 June 2016]: postanova KMU vid 24 chervnaya 2016 r. № 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2016> (data zvernennya 20.05.2019) [in Ukr.].
14. Pro zatverdzhennya Instruksiyi pro poryadok i rozmyr kompensatsiyi (vidshkoduvannya) vytrat ta vyplaty vnahorody osobam, shcho vyklykayut'sya do orhaniv dosudovoho rozsliduvannya, prokuratury, sudu abo orhaniv, u provadzhenni yakykh перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання яких пратсвныкamy функсий експертів і спеціалістів [Approval of the Instruction on the Procedure and

Amounts of Compensation (Compensation) of Expenses and Payment of Remuneration to Persons summoned to Pre-trial Investigation Bodies, Prosecutor's Offices, Courts or Bodies in Which Administrative Offenses Are Covered, and Payments to State Specialized Expert Institutions for the performance of their functions of experts and specialists]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 lypnya 1996 r. № 710. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96> (data zvernennya 20.05 2019) [in Ukr.].

SUMMARY

Rogal'ska V. V. Regimentation and realisation of right to translation in the context of supplying of fair court. This article questions the problem of regimentation and realizations of the rights to having a translator in the context of providing a fair trial. Correlation of the right to have a fair trial with right to have a translator is determined by the analysis of the ECHR practice. Therefore we can see some interesting assignments and elements in that practice. Major factors analyze how complicated is the realization of the right to have the translator and how It Influences the efficiency of implementation to fair trial, namely: 1) absence of the regimentation of clearly determined grounds of engagement of the translator and the subject who would be responsible for necessity of his engagement; 2) absence of the norm in the legislation which would define who exactly can be the translator and particular requirements to such persons ; 3) the absence of the norm in the Ukrainian CPC, that determine by which documents the translators authorities are confirmed; 4) difficulties in search of translators who would meet the requirements regarding their skill; 5) absence of round-the-clock urgent linguistic aid for a person for whom the criminal pursuing is implemented. Some particular ways and specified decisions can be offered, they are: 1) to make changes in the CPC of Ukraine regarding definition: interesting elements of right to translate ; the grounds of the translators engagement; qualifying requirements which translator should answer; the list of documents which confirm translators skill; remedial order of the translators engagement through the centers of legal aid, including during the person being on detention; 2) the development of the effective mechanism of round-the-clock supplying of linguistic aid for the person ,disregarding which criminal pursuing is implemented if a person doesn't not know the native language of the criminal court. It is offered to create a round-the-clock supplying of linguistic aid at the expense of state cadastres of verbal and written translators who would function by analogy with Ukraine attorneys cadastre.

Keywords: *right to a fair trial, prosecuted's rights, right to translation; translator, register of translators.*

УДК 343.71

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-2-157-161

Шахова К.В. ©

кандидат юридичних наук
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

ОМАН ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ОСОБОЮ ПРО ВЧИНЕННЯ СТАТЕВОГО ЗЛОЧИНУ СТОСОВНО НЕЇ – ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Розглянуто проблематику протидії злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, зокрема сучасну тенденцію обмовляння особи про вчинення нею окресленого злочину. Проаналізовано окремі факти вчинення таких наклепів, визначено типові мотиви такої злочинної діяльності та можливі наслідки. Запропоновано перелік дій працівників поліції, направлених на встановлення омани правоохоронних органів про вчинення статевого злочину, та обгрунтовано проведення окремих заходів.

Ключові слова: *статеві злочини, оман, наклеп, неправдиве повідомлення про вчинення злочину.*

Постановка проблеми. Впродовж багатьох років питання порушення права особи на статево свободу та статево недоторканність перебуває в центрі поля зору не тільки науковців та практиків, а й взагалі засобів масової інформації та населення. Вказане обумовлене перш за все тим, що кількість статевих злочинів останніми роками суттєво не зменшується, а в деяких країнах світу навіть збільшується. Зокрема, наприклад, у

© Шахова К.В., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6431-3757>

ord-hnuvs@ukr.net